

**100 אלף הפגינו בתל אביב
נגד ממשלת הימין**
עמ' 10

גיליון 3 / 18 בינואר 2023

100 אלף מפגינים למען הדמוקרטיה ברחבת תיאטרון הבימה במוצ"ש, 14 בינואר (צילום: אלעד גוטמן)

ליוזמה דמוקרטית אנטי-פשיסטית

אז, בדיוק כמו היום, התנהל מאבק גלוי וסמוי על ההגמוניה הפוליטית במחאה ועל הנהגתה. כעת הנחת היסוד היא שיש לרכז את כל הכוחות והמחאות על מנת לבודד את שלטון הימין ולרסק את חלום הבלהות הפשיסטי שהוא מקדם. לכן, הגיעו אנשי חד"ש במוצ"ש לכיכר הבימה יחד עם הפעילים נגד הכיבוש. אך מעבר לכך, יש הבדלים עמוקים בין הגישות והיעדים.

אך גם בקרב פעילי הקוטב המגויס והעקבי של המחאה קיימים חילוקי דעות ושאלות בלתי-פתורות. לכן, כלקח ממחאות העבר ומההתרחשויות בשבועות האחרונים, מן ההכרח לקדם יוזמה דמוקרטית אנטי-פשיסטית (יד"א) שתרכז את כלל הארגונים, התנועות, והפעילים ואף המפלגות המוכנים להציב חלופה ראויה ומצע ברור בפני הציבור הישראלי. לא עוד גמגומים על "המשילות האבודה" או על "בית המשפט העליון המגן על הדמוקרטיה", אלא הצבת מצע פוליטי (כן, פוליטי!) ברור שלא קורא "להחזיר עטרה ליושנה" או לשוב לעבר ישראלי דמוקרטי מדומיין.

היוזמה צריכה להיות יהודית-ערבית שוויונית, ללא ההדרה והאפליה הרווחות במחנה הציוני הליברלי. חיוני שהיא תקרא לכיבוש בשמו. ישראל לא תהיה דמוקרטית כל עוד כיבוש השטחים הפלסטיניים יימשך. על היוזמה להגן על המרחבים הדמוקרטיים הקיימים ועל הזכויות החברתיות ובהן זכויות העובדים, ולפעול להעמקתן.

היוזמה תהיה דמוקרטית בגלל עמדותיה העקרוניות, וכך עליה לפעול ביום-יום. עשרות שנים של מחאות חברתיות ופוליטיות כבר התוו את הדרך להתנהלות דמוקרטית ושוויונית. בשבוע האחרון, למשל, התארגנו מרצים באוניברסיטת תל-אביב למערכה נגד הרפורמה במערכת המשפט, וכצעד ראשון הקימו הנהגה בה חברים נציגים מכל הפקולטות.

יד"א חייבת להיות כלל-ארצית ומקומית בו בזמן. חיוני להקים פורומים בערים ובכפרים, במוסדות להשכלה גבוהה ובבתי הספר ואף במקומות עבודה גדולים. יד"א היא גם ידע. לחוקרים, למרצים ולאנשי רוח מקום חשוב במאבק האנטי-פשיסטי. זה הרגע, זה המקום וזו ההזדמנות להקים תנועה אנטי-פשיסטית המונית, עקבית ונחושה.

הפגנת ה-100 אלף למען הדמוקרטיה, שנערכה במוצ"ש (14.1) במרכז תל-אביב ביוזמת התנועה לאיכות השלטון, יחד עם מחאות קטנות יותר שנערכו באותו ערב בירושלים ובחיפה, מוכיחות שבישראל קיים ציבור גדול מאוד המוכן להיאבק בממשלת הפשיזם.

לעצרת שנערכה בכיכר הבימה קדמה שבוע קודם לכן עצרת באותו מקום בהשתתפות רבבות. עתה מתוכננות הפגנות במוצ"ש (21.1) בתל-אביב ובערים נוספות. זה הקצה הגלוי של הקרחון, קרי: הפגנות המוניות שמאחוריהן עומדות מאות (!) יוזמות ארציות ומקומיות – ביטוי לרצון להיאבק למען הדמוקרטיה על בסיס דרישות ממוקדות (כגון עובדי המדינה המתנגדים לביתור משרדי הממשלה, או עובדים סוציאליים ואיגודי הבריאות הנאבקים נגד הנמכת הרמה המקצועית) או רחבות יותר: הפגנות הסטודנטים שנערכו השבוע (16.1) בקמפוסים בכל הארץ נגד הרפורמה במערכת המשפט.

ברם קיים פולמוס ער בין משתתפי המחאה והארגונים העומדים מאחוריה לגבי כמה סוגיות יסוד. ישנם הבוחרים לחבל במחאה הצומחת. ח"כ יאיר לפיד, הטוען לכתר ראש האופוזיציה, בחר שלא להתייצב לצד ההמונים שהפגינו בגשם שוטף בתל-אביב בגלל פנקסנות אישית קטנונית. לפיד עלה על האגו הגבוה עד מאוד שפיתח – וקפץ קפיצת ראש אל קרקע המציאות הקשה. הוא אף מתמיד בהחרמתה של סיעת חד"ש-תע"ל – האופוזיציה העקבית היחידה בכנסת – ובהשמצתה. לעומת זאת, פעילי מק"י, חד"ש ובנק"י התייצבו ב-14.1 בכיכר על דגליהם האדומים וסיסמאותיהם נגד הכיבוש. זאת, חרף הדרת השמאל העקבי והציבור הערבי מבימת הנואמים באירוע.

גל המחאה של השבועות האחרונים מעלה זיכרונות משני אירועים מכוננים במערכות נגד הימין בשלטון: ההתנגדות למלחמת לבנון הנפשעת ב-1982, והמחאה החברתית ההמונית בקיץ 2011. תוכנן הפוליטי של מחאות אלה היה אמנם שונה, אך מטרתן זהה: הפלת שלטון הליכוד ושותפותיו. עוד מן המשותף: היעדר הנהגה מאוחדת, פיצול בין המחנה המתפשר לבין המחנה העקבי, וחוסר הסכמה פוליטית-רעיונית על עיקרי המחאה ויעדיה.

מכתבים למערכת

מדוע הפגנו באוניברסיטת תל-אביב

כפי שנמסר ב"זו הדרך" (4.1), בשבוע שעבר הפגינו סטודנטים ומרצים באוניברסיטה העברית ובאוניברסיטת תל-אביב למען זכויותיהן של עובדות הניקיון המועסקות באמצעות חברת קבלן.

במשך שנים, דחו שלושת המוסדות האקדמיים – העברית, תל-אביב ובן גוריון – את הדרישה להעסיק את עובדות הניקיון באופן ישיר. העסקתן דרך חברות קבלן ביססה את מעמדם כעובדות סוג ב' המודרות מקהילת האוניברסיטה, והובילה לפגיעה חמורה ושיטתית בזכויותיהן.

לפני יותר משנתיים, הודיעו הנהלות שלושת המוסדות על הקמת חברה בת משותפת, וטענו כי העובדות ייקלטו בה וכי בעקבות כך מצבן ישתפר. אך דיבורים לחדר ומציאות לחדר: ההנהלות דחו פעם אחר פעם את הקמת החברה הבת מבלי לעדכן את העובדות על כך, ובינתיים סיירו להעלות את שכר העובדות, ומנעו מהן להתאגד ולדרוש שיפור משמעותי בתנאי העסקתן.

גם כאשר תקום לבסוף החברה הבת, כלל לא ברור האם כל העובדות ייקלטו בה, ובאיזה אופן ישופרו היחס כלפיהן ותנאי העסקתן: מנכ"ל החברה המיועד היה בעברו מנכ"ל בחברת ניקיון קבלנית, ושניים מבין הבכירים בחברה שימשו בעבר מנכ"לים של אותה חברת קבלן המעסיקה את עובדות הניקיון כיום בתנאים גרועים.

נראה, אם כן, כי המעבר הצפוי להעסקה תחת החברה הבת משמש את המוסדות בעיקר כתירוץ להימנעות מהכרעה לטובת פתרון צודק, ולהמשך ההעסקה הפוגענית של העובדות תוך התחמקות מביקורת.

יניב כוגן, פעיל להעסקה ישירה באוני-תל-אביב

העובדות יועסקו באמצעות חל"צ

בעקבות הידיעות שפרסם השבועון "זו הדרך" (4.1) בדפוס ובאתר, ראוי להבהיר כי לראשונה בשירות הציבורי בישראל, והחל בחודש מרס הקרוב, יעברו עובדי ועובדות הניקיון באוניברסיטאות תל אביב, העברית ובן גוריון למודל של העסקה בחברה בין-אוניברסיטאית ייעודית לאספקת שירותי ניקיון וללא מטרת רווח (חל"צ).

המודל החדש, המשותף לשלוש האוניברסיטאות, נועד לשפר בצורה ניכרת את תחושת השייכות של עובדי ועובדות הניקיון לקהילה האוניברסיטאית. החברה החדשה תשים דגש מיוחד בתנאי העסקה, הכשרה, ושקיפות. כל אלה יהיו מותאמים למאפייני האוכלוסייה, שחלק ניכר ממנה אינו דובר עברית כשפת אם.

בתום עבודת מטה מקיפה, קרב לסיומו הליך הקמתה של החברה שתקלוט לשורותיה את עובדי ועובדות הניקיון. יש להדגיש כי זכויות הוותק של העובדים לרבות ימי חופשה ומחלה לא ייפגעו במעבר מחברות הניקיון השונות לחברה הבין-אוניברסיטאית. כמו כן, אשר לטענות במכתבו של ח"כ כסיף על כך שעובדות הניקיון נאלצות להמתין בשעות הבוקר המוקדמות זמן ממושך מחוץ לשערי הקמפוס, הנושא טופל והוסדר כך שגם במצב בו תהיה הגעה מוקדמת מהמתוכנן לא תהיה המתנה מעבר למספר דקות.

תומר ולנר, דובר אוניברסיטת תל-אביב

ניתן לשלוח מכתבים למערכת באמצעות הדוא"ל
zohaderekh@gmail.com

או לחיבת דואר 26205 ת"א-יפו 6126102

דברים בשם אומרם

הפסיד מיליונים, אך נותרו לו לפחות עשרה

"ראש האופוזיציה יאיר לפיד ציין כי הפסיד 'מיליוני שקלים' מאז שנכנס לחיים הפוליטיים. 'כל החיים שלי מוקדשים למאבק על הדמוקרטיה הישראלית. אין שום דבר שחשוב לי יותר', כתב לפיד בתגובה לביקורת שנמתחה על יציאתו לחופשה, ימים לאחר שסיים את כהונתו כראש הממשלה. על פי הצהרת הון שפרסם יו"ר יש עתיד בשנת 2015, הוננו נאמד אז בכ-10.4 מיליון שקלים, כולל ביתו ברמת אביב ששווי כשישה-שבעה מיליון שקלים. לפי פרסום מגזין פורבס מאותה התקופה, נאמד השווי הכולל של נכסיו בכ-22 מיליון שקלים. ביוני האחרון פרסם 'דה מרקר' כי לפיד התנגד לחוק שנועד לחייב ראשי ממשלה, שרים, סגני שרים וראשי מפלגות לפרסם הצהרות הון".

יהונתן ליס, "הארץ", 6.1

בתקשורת חייבים להתקרין - גם בכוח

"שידוריו של אמל עוראבי בתאגיד השידור הוקפאו לעת עתה, עד שיקבלו גורמי הניהול בתאגיד החלטה בעניינו. עוראבי, המגיש מעת לעת פינה בתוכנית 'מהצד השני' המשודרת בתאגיד, הפר את הקוד האתי של התאגיד בשתי הזדמנויות שונות. בשתי הפעמים מדובר בדברים שכתב עוראבי בחשבון הטוויטר שלו, תוך שהוא עושה שימוש במונחים הקשורים לשואה בהקשר 'לא ראוי', כלשון ועדת האתיקה. הפעם הראשונה הייתה כשעוראבי כינה בחשבון הטוויטר שלו את הימין בכלל ואת תומכי יו"ר עוצמה יהודית ח"כ איתמר בן גביר בפרט, תארים כגון 'פשיסטי' ו'נאצי-נאצי'. עוראבי מחק את הדברים שכתב לאחר מספר ימים. בעקבות ההתבטאויות ותלונות שהגיש ארגון 'בצלמו' להנהלת התאגיד, הבהירו גורמים בה לעוראבי כי התבטאויות כאלה לא יכולות להישנות".

יהונתן גוטליב, "ערוץ 7", 2.1

לא חשבנו אחרת

"שר המשפטים יריב לוין הודה במליאת הכנסת כי שלושת כתבי האישום העומדים נגד ראש הממשלה בנימין נתניהו תרמו להבנתו כי יש כשלים במערכת המשפט. 'שלושה כתבי אישום מהסוג הזה באמת תרמו להבנה ציבורית רחבה מאוד שיש כשלים במערכת המשפט שצריך לתקן אותם, ואין ספק שזה תרם מאוד'".

יקי אדמקר, "וואלה", 16.1

נלחמים בטכנולוגיה ובפגעי הזמן

"לקראת שבתות-טהרנו לכו ונלכה. כלל מקהלות החסידים בארץ ובעולם, קיבלו על עצמם לייחד אחת מהשבתות הקרובות לביצור חומות הדת והשמירה על נפשותינו ונפשות צאצאינו, באמצעות חיזוק השמירה מפגעי הטכנולוגיה, שסכנותיה הולכות ומתחדשות בכל עת, להתחזק איתן מול ניסיונות ופגעי הזמן שבדור האחרון וסכנת הכלים הטכנולוגיים למיניהם".

משה יוסברג, "בחדרי חרדים", 6.1

חקלאי פלסטיני ממחין בכניסה לאדמותיו שמעבר לחומת ההפרדה, אוקטובר 2022 (צילום: אקטיביסטילס)

משרד האו"ם לתיאום הומניטרי בשטח הפלסטיני הכבוש מציין

20 שנה לגדר ההפרדה

בתכנון, הוא 713 ק"מ - יותר מפי שניים מאורך הקו הירוק. מתוכם, כ-65% מהתוואי כבר נבנו. כ-85% מהגדר עוברים בשטחי הגדה המערבית. אם וכאשר תושלם הבנייה המתוכננת, תבודד גדר ההפרדה 9% משטח הגדה המערבית, לרבות ירושלים המזרחית.

71 התנחלויות ויותר מ-85% מאוכלוסיית המתנחלים מצויים ב"מרחב התפר", כלומר מחוץ לגדר ההפרדה אך מעבר לקו הירוק. בנוסף, לכ-150 קהילות פלסטיניות החיות ביתר הגדה המערבית יש אדמות חקלאיות הממוקמות במרחב זה המצב מאלץ אותן לנסות להשיג היתר מיוחד המכונה "תיאום מוקדם", כדי להגיע לגידולים החקלאיים ולעדרי בעלי החיים שבבעלותן. חקלאים במצב זה יכולים להגיע לאדמותיהם רק דרך 69 שערים יעודיים, המצויים בשליטת הרשויות הישראליות ונותרים סגורים בדרך כלל. רוב השערים החקלאיים נפתחים רק בעונת מסיק הזיתים, בחודשים אוקטובר ונובמבר, ולפרק זמן מוגבל מדי יום.

צריכים אישור כדי להתגורר בבתיים

כ-1,100 פלסטינים המחזיקים בתעודות זהות פלסטיניות ומתגוררים ב"מרחב התפר" תלויים במתן היתרים או בהסדרים מיוחדים כדי לממש את זכותם להתגורר בבתיים. פלסטינים בעלי תעודות זהות פלסטיניות זקוקים להיתרים מיוחדים מהרשויות הישראליות כדי להיכנס לירושלים המזרחית. הם רשאים לעשות זאת רק דרך ארבעה מתוך 14 המחסומים בגדר ההפרדה.

ב-21 ביוני האחרון, לאחר שורה של מתקפות בישראל, החלו הרשויות הישראליות לתקן ולבצר קטע באורך 45 ק"מ מגדר ההפרדה בצפון הגדה המערבית. הם החליפו מקטעים בחלק זה כדי למנוע מפלסטינים להיכנס לשטח ישראל דרך פרצות לא מוסדרות. עובדים פלסטינים רבים שחפצו לעבוד בישראל, שילמו בשנה האחרונה בחייהם בניסיונם לעבור דרך פרצות בגדר.

אפרים דויד

במהלך שנת 2022 צוינו 20 שנה להקמת גדר ההפרדה שהקימה ישראל ושאוּרְכָה מעל ל-70 ק"מ. הגדר נבנתה במטרה המוצהרת של מניעת מתקפות פלסטיניות אלימות בישראל, אך למעשה סוטה מן הקו הירוק ועוברת ברובה בשטח הגדה המערבית, הנמצאת תחת כיבוש ישראלי.

צוות של משרד האו"ם לתיאום הומניטרי בשטח הפלסטיני הכבוש בחן את השלכות הגדר על האוכלוסייה הפלסטינית, ופרסם באחרונה דף מידע ובו עיקרי ממצאיו.

מהדף עולה כי גדר ההפרדה מנתקת קהילות ואדמות חקלאיות פלסטיניות מיתר השטח הפלסטיני הכבוש, מונעת גישה למקומות עבודה ולשירותים חיוניים, ומשנה את הגיאוגרפיה, הכלכלה והחיים החברתיים. "גם מי שרשאים לעבור את גדר ההפרדה עושים זאת רק באמצעות היתרים או הסדרים מיוחדים, שעם השנים נעשו מגבילים יותר ויותר. כך, החמירה גדר ההפרדה את המשבר ההומניטרי". בשנת 2004 קבע בית הדין הבינלאומי לצדק בהאג כי חלקי הגדר העוברים בתוך הגדה המערבית, יחד עם משטר השערים וההיתרים הנלווה אליהם, הם הפרה של מחויבותיה של ישראל מתוקף המשפט הבינלאומי, ולכן יש לפרקם. מאז עברו כמעט שני עשורים, אך הקביעה נענתה בהתעלמות.

הגדר כמנגנון כיבוש

חשוב לחזור ולהדגיש, כי תוואי הגדר, שנבנתה בידי ישראל ב-2002, עובר בתוך הגדה המערבית ולא לאורך קו שביתת הנשק משנת 1949, "הקו הירוק". השטח שבין הקו הירוק לבין גדר ההפרדה מכונה "מרחב התפר".

גדר ההפרדה הפכה רכיב נוסף בשורת הגבלות שהטילה ישראל על פלסטינים מאז תחילת הכיבוש ב-1967, בצד מכשולים פיסיים, הגדרת שטחים כמוגבלים או סגורים ומגבלות בירוקרטיות כגון דרישה להיתרים. הגדר מורכבת מקירות בטון, גדרות, תעלות, תיל דוקרני, שבילי חול, מערכת ניטור אלקטרונית, כבישי סיור, אזור חיץ ומחסומים צבאיים רבים. אורכה המלא המתוכנן, כולל חלקים שכעת נמצאים

הדמוקרטיה הישראלית, מהלך נגדו מפגינים רבבות אזרחים הערב בכיכר הבימה. אגודת העיתונאים ירושלים תיאבק יחד עם התאגיד ומאות חבריה וחברותיה המאוגדים נגד הניסיון לרסק את השידור הציבורי.

האגודה לזכויות האזרח: האיסור על הנפת דגל פלסטיני בלתי-חוקי

בעקבות הנחיות הגורפת של השר לביטחון לאומי איתמר בן גביר למשטרה להסרת דגלי פלסטיין מהמרחב הציבורי, פנתה האגודה לזכויות האזרח ליועצת המשפטית לממשלה עו"ד גלי בהרב מיארה.

"ביקשנו שתבהיר לשר לביטחון לאומי, איתמר בן גביר, כי הנחיותיו למפק"ל המשטרה לפעול להסרת דגלי פלסטיין כל אימת שאלה ייתלו או יונפו במרחב הציבורי אינה חוקית. עוד ביקשנו כי תבהיר למפק"ל המשטרה ולפקודיו כי מדובר בהנחיה פסולה שאין ליישמה, וכי כל פגיעה בדגל פלסטיין ובמניפולציה צריכה להיעשות במשורה ולעמוד בהוראות הדין", מסרה האגודה.

בפנייה טענה עו"ד טל חסין כי המדיניות שמבקש בן גביר להתוות חותרת תחת הזכויות החוקתיות לחופש הביטוי ולזהות, ועומדת בסתירה להנחיות היועצים המשפטיים לממשלה לדורותיהם ולפסיקות בג"ץ במהלך השנים. בין היתר, סעיף 82 לפקודת המשטרה מסמיך אמנם את המשטרה לאסור על הנפת דגל אם יש בו "לעורר להפרעת השלום", אבל בהתאם להלכות בדבר חופש הביטוי, כבר קבע היועץ משפטי לממשלה כי ניתן לנקוט בסנקציות מכוח סעיף זה רק כאשר "ישנו חשש ברמת הסתברות גבוהה שהנפת הדגל תוביל להפרה חמורה של שלום הציבור". חשש כזה צריך להיות מבוסס ולא ספקולטיבי.

עו"ד חסין כתבה עוד כי דגל פלסטיין הוא סמל לזהותם הלאומית, האישית והקולקטיבית, של רבים מאזרחי המדינה ותושביה. זה גם סמל להזדהות עם המאבק בכיבוש ובעד פתרון מדיני, וסמל לדרישה לשוויון זכויות למיעוט הערבי-הפלסטיני בישראל, שרבים בציבור היהודי שותפים לה. היא ציינה כי בין אם השר מתכוון לעמוד על הנחיותיו הפסולה ובין אם לאו, הנזק כבר נעשה והמסר הפוגעני והשגוי חילחל אל השטח, ולפיכך חשוב להבהיר את המצב החוקי. יצוין שבהפגנה שנערכה בסוף השבוע נגד הכיבוש בשכונת שייח' ג'ראח (13.1) בהשתתפות ח"כ עופר כסיף (חד"ש), הונף הדגל הפלסטיני והשוטרים לא התערבו. המשטרה גם לא התערבה כדי להסיר דגלים פלסטיניים שנשאו מפגינים בעצרת ההמונים נגד ממשלת הימין שנערכה למחרת בכיכר הבימה בתל-אביב.

סיעת חד"ש-תע"ל פנתה אף היא בשבוע שעבר ליועצת המשפטית לממשלה בבקשה שתודיע למפק"ל כי הוראתו של השר לביטחון לאומי למנוע הנפת דגלי פלסטיין אינה חוקית ואין לאוכפה. לפי הוראת בן גביר, כל שוטר בכל דרגה יהיה רשאי במהלך המשמרת להסיר "דגלים של הרשות הפלסטינית" במרחב הציבורי. לטענת בן גביר, "הנפת דגל אש"ף הינה תמיכה בארגון טרור".

לדברי סיעת חד"ש-תע"ל, "מדובר בהוראה בלתי חוקית העומדת בסתירה מוחלטת למצב המשפטי הנתון – הנחיותיה המחייבות של היועץ מש"ש שגם עוגנו בפסיקות בג"ץ – וכי אין כל איסור גורף על הנפת הדגל הפלסטיני". "הנפת דגלי פלסטיין במרחב הציבורי היא פעולה חוקית של ביטוי אישי ולאומי בחברה השואפת למשטר דמוקרטי. אסור שזכות זו תיפגע", הדגישה.

שר התקשורת נגד השידור הציבורי

ארגון העיתונאים והעיתונאיות, הארגון היציג של עיתונאי תאגיד השידור הציבורי, הגיב (15.1) בחריפות לדבריו של שר התקשורת שלמה קרעי, כי כוונתו לקצץ מאות מיליונים מתקציב תאגיד השידור הציבורי, במטרה להוביל לסגירתו. "מדובר בהכרזת מלחמה על השידור הציבורי. שידור ציבורי בחברה דמוקרטית מאפשר שידורים איכותיים בעלי ערך חברתי ותרבותי, שאינם תלויים בבעלי ממון ובאינטרסנטים ובשיקולים מסחריים בלבד. אנו מתנגדים בצורה נחרצת לכל ניסיון לפגוע בשידור הציבורי בכלל, ובתאגיד השידור הציבורי בפרט. בתוך שנים ספורות תאגיד השידור הפך תו תקן של שירות ציבורי מצטיין הכולל חדשנות טכנולוגית, תוכן איכותי, הפקות מקומיות, חטיבת חדשות עצמאית משפיעה, והכל על בסיס עבודה מקצועית חסרת פשרות של מאות עובדי התאגיד", מסר הארגון.

עוד הדגישו בארגון, כי "כל הדיבורים על סגירה או הפרטה של תאגיד השידור, אינם אלא ניסיון לאיים על עיתונאי התאגיד ולהרתיע אותם מלעשות את עבודתם נאמנה, תוך פגיעה בפרנסתן של מאות משפחות. אנו קוראים להפסיק את ניסיונות ההפחדה ולתת לעובדי התאגיד להמשיך לבצע את העבודה המצוינת שהם עושים".

בריאיון בתוכנית "פגוש את העיתונות" בערוץ 12 אמר קרעי כי "אין מקום לשידור ציבורי במדינת ישראל". השר הוסיף: "תהיה הסרת חסמים ופתיחת השוק לתחרות. מקווה שזה ייכנס לחוק ההסדרים הקרוב. התקציב של התאגיד יקוצץ במאות מיליונים. מאות המיליונים האלה היום הולכים לשחקן יחיד בשוק (תאגיד השידור הציבורי) וחוסמים את כל התחרות בשוק. אני רוצה לפתוח פיות, לא לסתום. במקום לשים ארבע מאות מיליון בתאגיד, שרק איתם הוא יכול לעשות הפקות מקור, וכל יתר הערוצים לא יכולים לעשות – נמנף את זה". גם אגודת העיתונאים בירושלים הגיבה על דבריו של שר התקשורת, ומסרה: "הכרזת המלחמה של השר קרעי על הרשות הרביעית, התקשורת, ובפרט על השידור הציבורי באה במהלך מתואם ומקביל להפיכה של שר המשפטים יריב לוין נגד הרשות השופטת. מדובר בשיטת הסלמי לפירוק

קבלו את

זו הדרך

מדי שבוע בדוא"ל

או בדואר רגיל

המעוניינים לקבל בדואר אלקטרוני, ללא תשלום, מתבקשים לשלוח

כתובת דוא"ל אל: zohaderekh@gmail.com

המעוניינים לקבל בדואר רגיל, מתבקשים לכסות את הוצאות

המשלוח באמצעות תרומה של 150 שקל בשיק לפקודת המפלגה

הקומוניסטית הישראלית, ת"ד 26205 תל-אביב 6126102

דו"ח מרכז המחקר והמידע של הכנסת מתריע

מחסור חמור במורים

מורה. על מנת להתמודד עם המחסור, משוכצים באזורים אלו מורים ללא הכשרה מתאימה, מגויסים מורים שאינם מתאימים לבתי הספר, ומוטלים תפקידים נוספים על מורים וחברי הנהלה. בכלל זה - שיבוץ מחנכת אחת לשתי כיתות. כמו כן, דווח על הפחתת שעות לימוד בחלק מהמקצועות ועל הגדלת היקף משרות של מורים קיימים.

הדו"ח עוסק גם בגורמים לקושי בגיוס מורים. בראש ובראשונה, מדובר בשכר הנמוך, אשר לא מאפשר למורים להתמודד עם יוקר המחיה. לכך נוספו באחוזים גבוהים גם היחס הציבורי הגרוע למורים, עומס ושחיקה ותנאי העבודה. בין מרכיבי היחס הציבורי נמנו: אווירה ציבורית שלילית כלפי מורים, זלזול וחוסר הערכה. בין תנאי ההעסקה הבעייתיים, צוינו: היעדר גמול על שעות עבודה רבות בחופשות ובשעות הערב; חוסר בשעות תקן שפירושו עבודה במשרות חלקיות בקרב מורים ותיקים; מחסור בשעות הכנה ובשעות הנדרשות להכשרה; ואפשרויות קידום מועטות. בין מרכיבי הקושי בעבודת המורה, העומס והשחיקה נמנו: ריבוי דרישות מצד המערכת לרבות מטלות שהן מעבר להוראת התלמידים, וחוסר התאמה בין המשימות המוטלות לכלים שניתנים למורים ולזמן העומד לרשותם.

ממצא מטריד במיוחד העולה מן הדו"ח הוא העובדה כי גם כיום, לאחר שנאלץ משרד החינוך להכיר במחסור במורים כמשבר של ממש, לא נשתנתה באופן מהותי דרך פעולתו בעניין. המשרד מוסיף להתמקד בפעילות מול מוסדות הכשרת המורים כדי להגדיל את גיוס המורים במקצועות הנדרשים ברמה מקומית, אך פעולות אחרות בתחום עדיין מתרחשות בהיקף מצומצם מאוד, או לטווח ארוך, ללא הקצאת תקציבים משמעותיים או יעדים מדידים.

במשך שנים טען משרד החינוך כי המחסור במורים הוא נקודתי ומורגש במקצועות מסוימים בלבד: מדעים, אנגלית ומתמטיקה, והתווה את מדיניותו בהתאם. לאחרונה חל שינוי בעמדת המשרד, והוא הודיע כי מערכת החינוך מתמודדת עם משבר חמור בכוח האדם, המסכן את עתיד מערכת החינוך. בהתאם לכך, בתוכנית העבודה של המשרד לשנת 2022 הורחב ניסוח היעד הנוגע להתמודדות עם המחסור במורים והוצגה לראשונה תוכנית הכוללת היבטים נוספים מעבר להגדלת מספר הסטודנטים להוראה. אלא שהדו"ח מציין כי לפי המשרד, לתוכניות אלה לא הוצבו לוחות זמנים ויעדים מוגדרים, ולא הוקצו להן תקציבים ייעודיים.

ח"כ עופר כסיף, יוזם הכנת הדו"ח, אמר כי הוא "מוכיח שוב שהמחסור החמור במורים הוא תוצאה של מדיניות של הזנחה, הפקרה, וזלזול בציבור המורים והמורות, וממילא גם בתלמידים ובמשפחותיהם. שכר ירוד, סטטוס נמוך, כיתות צפופות וכיו"ב – הם הסיבות למחסור. אם משרד החינוך לא יתעורר ויגבש תוכנית שורש לשיפור תנאי ההעסקה של המורים ולשינוי עמוק במערכת כולה, שביסודו ביטול מוחלט של כל היבטי ההפרטה, כולנו – מורים, תלמידים והחברה כולה – נשלם מחיר כבד".

אדם אלי

לאחר חתימתו של המדינה והסתדרות המורים על הסכם שכר שגרר ביקורת רבה, ועל רקע המאבק ששב ומתחמם בין ארגון המורים למשרד האוצר בשל הסכבת של המשרד בנוגע להסכם קיבוצי חדש, התקבלה בראשית החודש ידיעה עגומה נוספת בנוגע למערכת החינוך. הפעם סיפק אותה דו"ח של מרכז המחקר והמידע של הכנסת בסוגיית המחסור במורים.

הדו"ח, שהוכן לבקשת ח"כ עופר כסיף (חד"ש-תע"ל), מצביע על מחסור מערכתי במורים, כמותית ואיכותית. לפי הדו"ח, קיימת ירידה מתמדת במספר הבוגרים בכל מסלולי ההכשרה להוראה החל ב-2018. בשנת 2021 היה מספר הבוגרים הנמוך ביותר מאז 2016: 9,750 בלבד. בנובמבר האחרון דווח כי גם נתון זה צפוי לרדת ב-2022 בשליש. משרד החינוך, מצדו, לאחר שנאלץ להודות בקיומה של הבעיה, לא הצליח לגבש מדיניות עקבית או פתרון לסוגיה.

הדו"ח מעיד, כי מספר המורים החדשים במערכת החינוך עודנו גדול ממספר הפורשים. עם זאת, בשנים האחרונות קיימת מגמת עלייה במספר הפורשים וירידה במספר המורים החדשים, במיוחד בחינוך הערבי. במקביל, ניכרת עלייה משמעותית בשיעור הפרישה של מורים חדשים: לפי הלמ"ס, למעלה מעשרה אחוזים מהמורים שנכנסו למערכת החינוך ב-2018 עזבו בתוך שנה; למעלה מ-14 אחוזים מהמורים שנכנסו למערכת ב-2016 עזבו תוך שלוש שנים; ולמעלה מ-16 אחוזים מהמורים שנכנסו למערכת ב-2014 עזבו תוך חמש שנים. משום שמורים מוגדרים כ"עוזבים" רק לאחר שלוש שנים בהן לא הועסקו בתחום אין בנמצא נתונים עדכניים יותר. אך לפי נתוני משרד האוצר ממשיך לעלות מספר המורים החדשים שלא נקלטו - מ-13 אחוזים ב-2020 עד ל-21 אחוזים ב-2021. לדברי הדו"ח, המגמות הללו מלמדות על התקרבות למשבר בו מצבת המורים תצטמצם: "המערכת נמצאת כבר בפני מחסור ניכר ומדאיג במורים צעירים שימלאו את השורות, והחוסר הזה רק יגבר".

עוד עולה מהדו"ח כי במקצועות רבים, בהם אנגלית, מתמטיקה ועברית, קיימת אי-התאמה בין תחום ההכשרה לתחום ההוראה של המורים, המעידה על מחסור איכותי במורים, ועל שימוש מנהלי בתיספור בכוח האדם הקיים במערכת כ"סותמי חורים". מבקר המדינה התריע עוד ב-2019 מפני הסכנה בשיטה, שפוגעת בתלמידים ועלולה לגרום נזק ארוך טווח לאיכות הידע והמיומנויות שירכשו התלמידים וכן להישגיהם הלימודיים בהמשך דרכם.

בסקר שקיימו מחברי הדו"ח בקרב מנהלים, השיבו 77.5 אחוזים כי קיים מחסור במורים בבית-ספרם לקראת פתיחת שנת הלימודים הנוכחית, כאשר 54% מתוכם השיבו כי מדובר במחסור של שלושה מורים ומעלה. הדברים חמורים במיוחד בכל האמור בחינוך המיוחד, שם מדובר במחסור אקוטי: רבע מבתי הספר הללו התלוננו כי חסרים להם יותר מ-25% ממצבת המורים. כמו כן התגלה כי בניגוד להנחה המקובלת, בחינוך הערבי קיים עודף מורים ולא מחסור. רמת הבעיה שונה מהותית בין המחוזות השונים, כאשר במחוז תל-אביב ובמחוז המרכז הממצאים קשים יותר וזאת במידה רבה בשל חוסר היכולת לעמוד ביוקר המחיה באזורים אלה עם משכורת

מורות ומורים מפגינים מול מעון ראש הממשלה, יולי 2022 (צילום: הסתדרות המורים)

השלכות המשבר בבתי הספר

סוציאליזם מתחיל בכיתה

עם תלמידים שלהם בעיות של קשב ושל אלימות בלתי פוסקת שברובה נובעת מתסכול, לעתים קרובות כתוצאה מהמצב המשפחתי או הכלכלי בבית. אני פוגש תלמידים עם בעיות לימוד קשות יותר או פחות, עם תסמינים ברורים של בעיות רגשיות ונפשיות. אני מנסה לעזור לכל ילד, אבל יודע שלבד לא אוכל להגיע לכולם.

כך אני חוזר לשאלה שמעסיקה אותי מאז גיל 15 – על בניית הסוציאליזם. קשה עד מאוד לכוון חברה סוציאליסטית כשזה מצבה של מערכת החינוך. ילדים אינם מקבלים את מלוא תשומת הלב שהם זקוקים לה. לצוות החינוכי אין פנאי לעסוק בדברים משמעותיים שהם מעבר לכיבוי שריפות: דברים כמו איך לעבוד בצוות ולטפח חברות, איך לכבד כל אדם, איך לחנך לשוויון, לשותפות וקהילתיות. כל אלה חומקים לנו בין האצבעות. ילד שגדל ללא חינוך לכבוד ולחברות יהפוך נער, ואחר כך מבוגר, אשר לוקה בכל הערכים הכה אנושיים הללו, שהם הערכים הבסיסיים של חברה סוציאליסטית.

“הילדים הם העתיד שלנו” – עוד קלישאה מעצבנת אך נכונה מאין כמוה. אנחנו יכולים להמשיך להתפלסף ולהתפלס על חזון סוציאליסטי בארץ הרעועה הזאת. אך היום ברור לי יותר מתמיד – המשבר במערכת החינוך הוא מכשול חמור בפני שינוי חברתי.

זה נכון במיוחד בימים הצפויים לנו, כאשר גורמים כה קיצוניים, כה ימניים וכה ניאוליברליים אווזים במושכות החינוך, שמצבה קשה ממילא. ברור לי שדווקא עכשיו אסור להזניח את החינוך. אנחנו זקוקים לעוד אנשי ונשות חינוך סוציאליסטים – זה צו השעה. רוצים חברה מתוקנת, שוויונית וסוציאליסטית? די לפוסטים בפייסבוק. עיזבו את המקלדת ומחו את הדמעות שממשיכות לזלוג מאז תוצאות הבחירות. היכנסו למערכת החינוך, לבתי הספר ולכיתות הלימוד. הדרך לשינוי חברתי עוברת גם כאן.

רוי יהב

נחשפתי לראשונה לרעיון הסוציאליסטי בהיותי נער בן 15, כתלמיד בית ספר הפעיל בתנועת הנוער העובד והלומד. מאז מעסיקה אותי השאלה: כיצד ניתן לכוון במדינת ישראל, מדינה כה ניאוליברלית, שהחברה בה משוסעת עד דם, חברה סוציאליסטית? או לפחות להתחיל להתקדם בכיוון לחברה כזו?

התגלגלו הדברים כך, שלפני יותר משנה השתלבתי שוב במערכת החינוך הפורמלית – הפעם מהצד של צוותי ההוראה. אני עסוק מדי יום בליווי תלמידים בכיתות א'-ו'. עוד מימי בתנועת הנוער עסקתי בחינוך. אך אפילו לא דמיינתי כי המשימה במערכת עצמה תהיה כה קשה. מציאות שעד אז רק שמעתי עליה, סטרה בפרצופי בידה הקשה.

דובר כבר רבות בבעיותיה של מערכת החינוך בישראל. הכל נכון: אין מספיק מורים. אין מספיק אנשים שרוצים להיות מורים. לילדים בעלי זכויות מפורשת לסייעת צמודה אין סייעת – למה? הרי הם קיבלו זכויות משום שהם זקוקים לה. אבל אין. אין נשים וגברים המוכנים לעבוד כסייעים. למה? השכר מחפיר.

העבודה כסייעת דורשת להיות צמוד לילד במשך יום שלם, להיות ערני וזמין לכל בעיה שתעלה, לטפל בו, לדאוג לו, לעמוד בקשר עם הוריו – ולעשות כל זאת תוך אהבה אמיתית לילד. הדבר אינו אפשרי כשמצפה לסייעת שכר מינימום – במקרה הטוב. מורה אחת מול שלושים ילדים. ילד אחד מאבד את הריכוז, והנה הכיתה כולה מתפרקת בעקבותיו. אי אפשר לצפות ממורה לעשות בחירה בלתי אפשרית שכזו – לתת מענה אישי לתלמיד מצד אחד, ולהמשיך לדאוג לכיתה שלמה מצד שני. הדברים הללו לא יכולים להיעשות במקביל.

תפקידי בבית הספר הוא לעזור במשימה קשה זו: למורות ולסייעות, למנהל ולסגן, ליועצות – אבל בבסיסו של דבר, כמובן, לתלמידים. יש קלישאות נכונות, אחת מהן היא האמירה כי “כל אדם (או ילד) הוא עולם ומלואו”. אני עובד

"כולנו למען הדמוקרטיה": הפגנה שנערכה בבירת ברזיל, ברזיליה (צילום: פורטל ורמליאו)

לולה יצא מחוזק מניסיון ההפיכה

הדורשים הפיכה צבאית. "המשטרה ליוותה את המתפרעים לקריית הממשלה ואף איפשרה להם לפרוץ אל תוך המתחם. לפי התיעוד, לאחר הפריצה נצפו חיילים ושוטרים משוחחים בצורה ידידותית עם המתפרעים", הוסיף.

עוד עולה מחקירות העצורים שנערכו בימים האחרונים, כי תומכי בולסונרו, שאיישו במשך כמה שבועות מאהל גדול ליד מחנה המטה הכללי בברזיליה, הודיעו מראש לקצינים ששהו בבסיס על כוונותיהם. בימים שקדמו לפריצה הגיעו עשרות אוטובוסים כדי לתגבר את היושבים במאהל, זאת לעיני הקצינים ובידיעתם.

שירותי הביטחון הבחינו בנעשה אף הם, ואספו מידע רב ממקורותיהם על ההכנות. עם זאת, המפקדים בזרועות השונות לא דיווחו דבר לנשיא או לעוזריו.

מי מימן את ההפיכה?

ככל שחולפים הימים מתבררים ממדי המימון שהיה נחוץ כדי להסיע מספר כה רב של תומכי בולסונרו לבירה, להלינם ולספק להם מזון. "מתושב סאו פאולו שחפץ להצטרף למאהל בברזיליה, נדרשת נסיעה של 40 שעות באוטובוס ורכישת כרטיס במחיר השווה לשכר מינימום של שבועיים. לא כל אחד יכול. יחד עם זאת, הפרופיל החברתי של תומכי בולסונרו שנעצרו אינו משקף את כל הציבוריות הברזילאית. רובם אינם עניים או עובדים שכירים", הוסיף סאדר.

ישנם המצביעים על חוגים בקרב החוואים הגדולים, בייחוד אלה המשתלטים על אדמות האמזונאס תוך בירוא היערות לצורך הגדלת השטחים המיועדים לתעשיית המזון ולמרעה, כמקור למימון הנדיב.

לולה נחלש או התחזק?

האם הנשיא לולה התחזק או נחלש פוליטית בעקבות ניסיון ההפיכה? לכאורה הוא נחלש, כי כבר בימים הראשונים לכהונתו ערערו על לגיטימיות שלטונו. אך מהסקרים שנערכו בשבועיים האחרונים, מהתמיכה שקיבל מכל סיעות בית המחוקקים (גם ממפלגתו של בולסונרו!) ומהגיבוי בו זכה מכלל נשיאי אמריקה הלטינית, עולה כי לולה בא לחזק את הדמוקרטיה – יצא מחוזק.

נמרוד עובד

93 אחוזים מהנשאלים מגנים בחריפות את ניסיון ההפיכה הפשיסטי שבוצע בברזיל כשבוע ימים לאחר השבעתו של הנשיא הנבחר ומנהיג מפלגת העובדים, לואיס אינסיו "לולה" דה סילבה. כך פורסם בסוף השבוע האחרון (14.1) בעיתוני סאו פאולו.

"הדמוקרטיה הייתה המנצחת הגדולה בבחירות אלה", אמר לולה לאחר השבעתו. "אין בנו רגשות נקם כלפי מי שניסו להכפיף את האומה לרצונותיהם ולאידאולוגיה שלהם, אך נכבד את שלטון החוק ונביא לדין את מי ששגו, תוך הקפדה על זכותם להליך הוגן". אך הנימה השתנה לחלוטין בעקבות ניסיון ההפיכה הכושל. עתה דורש לולה להטיל עונשים מרתיעים על אלה הרוצים להרוס את הדמוקרטיה.

יצוין שכבר בשבוע שקדם להשבעתו של הנשיא נרשמו כמה מעשי טרור מצד תומכיו של הנשיא לשעבר ז'איר בולסונרו. איש ימין קיצוני זה גלה מרצון לפני העברת השלטון ועד עתה יושב בארזה"ב, בקרבת מורו ורבו הנשיא לשעבר דונלד טראמפ.

מעשי הטרור נמשכו גם לאחר מעצרו של כ-1,200 מתפרעים שגרמו הריס רב במבני ממשל, בבית המשפט העליון ובפרלמנט במהלך ניסיון ההפיכה. מה ניתן ללמוד מההתפרעות הגדולה בברזיליה ב-8 בינואר האחרון? להלן ארבע נקודות מרכזיות.

מחאה או הפיכה?

האם הייתה זו מחאה פוליטית לגיטימית שגלשה לפסים אלימים או ניסיון הפיכה מתוכנן היטב? זו השאלה עמה התמודדו החוקרים בתום ההתפרעות האלימה. לדברי הסוציולוג פרופ' אמיר סאדר, "ברור שהיה זה ניסיון הפיכה שתוכנן היטב, מומן בנדיבות וזכה בתמיכתם של גורמים רמי-דרג בקרב הקצונה הבכירה במשטרה ובצבא". לדבריו, "המתפרעים לא התכוונו למחות, אלא להשתלט על מוקדי השלטון כדי לעודד הפיכה צבאית. זו גם הייתה קריאתם הפומבית: הפיכה צבאית".

האם מפקדים בכירים היו מעורבים?

הנשיא לולה עצמו אמר יממה לאחר האירועים, כי "הגנרלים מרוצים עד מאוד כאשר הם מתבוננים באנשים

פולמוס בתנועה הקומוניסטית הבינלאומית

כמחצית מהמפלגות שהשתתפו בכנס הבינלאומי, בהן מפלגת העם הפלסטיני, פרסמו הצהרה משותפת ארוכה בגנות הפלישה.

בין היתר נאמר בהצהרה זו שקיימת תחרות בין שני גושים אימפריאליסטיים, ארה"ב והאיחוד האירופי מול רוסיה, וזו באה לידי ביטוי בכיבוש חלקים של אוקראינה. לפי ההצהרה, "כל אחד מהגושים מנסה למקסם את רווחיו בתחרות על שווקים ועל משאבים". עוד מביעות מפלגות קומוניסטיות אלה תמיכה בפעילי השלום משני צדדי הגבול המתנגדים למלחמה.

"אנו מצדדים ברגשות ובפעולות המחאה למען השלום בפדרציה הרוסית ובאוקראינה – אלה ביטויי המאבק של המעמד המנוצל במעמד המנוצל. חודשי המלחמה הארוכים מנפצים את השקרים שמפיצה ממשלת רוסיה לגבי מטרות המלחמה שתוצאותיה הרסניות: אובדן של חיי אדם ואסון הומניטרי, הרס ערים ותעשיות, התגברות הרגשות האנטי-רוסיים ומיליטריזציה של אוקראינה יחד עם התעצמות הפעילים הפשיסטיים". ועוד: "שליטי שתי המדינות מדברים בשם 'המלחמה הצודקת' כדי לגייס את העמים למלחמה לא להם".

בין ברית המועצות לרוסיה

עשרות המפלגות שחתמו על ההצהרה תוקפות כמו-כן את המדיניות הרוסית המתרצת את הפלישה בכנותה "המאבק האנטי-פשיסטי": "עם התפרקותה של ברית המועצות והקמת הפדרציה הרוסית הקפיטליסטית, תפסו את השלטון נציגי ההון הפיננסי והמונופוליסטי שהרסו בשיטתיות את התשתית התעשייתית, את מערכות הבריאות והחינוך הציבוריות, גרמו להרחבת האבטלה והעמיקו הפערים בין עשירים לעניים". עוד נכתב במגשר: "כל המטרות המוצהרות של פוטיין ב'מבצע הצבאי המיוחד' התנפצו לרסיסים ומה שהוא מותיר אחריו הוא אסון הומניטרי בממדים עצומים. הצבא הרוסי מזלזל גם בחייהם, בביטחונם ובבריאותם של חייליו". יצוין שאיחוד הקומוניסטים של אוקראינה תמך בהצהרה זו.

המפלגה הקומוניסטית של אוקראינה, יחד עם המפלגה הקומוניסטית של הפדרציה הרוסית והמפלגה הקומוניסטית הפועלית של רוסיה הגישו מצידן הצעת החלטה התומכת בפלישה הרוסית, ומשכפלת את טענות ממשלת פוטיין, לפיה זו פועלת כדי "להיאבק בפשיזם האוקראיני". הצעה זו לא קיבלה כל תמיכה.

כאמור, חילוקי הדעות החריפים לא נותרו מאחורי הדלתות הנעולות של דיוני הוועידה. לאחר סיום המפגש בקובה, פתחו ראשי המפלגה הקומוניסטית של הפדרציה הרוסית במתקפה פומבית נגד הקומוניסטים היוונים, שהובילו את הקו הביקורתי כלפי רוסיה. הם כינו את המ"ק היוונית - "מפלגה שולית ולה רק עשרה חברי פרלמנט".

על כך השיבו בחריפות הקומוניסטים היוונים, באומרם שבמשך 29 שנות קיומה, מזדנבת המפלגה הרוסית אחרי ממשלות מוסקבה הבורגניות השונות; ואינה מנהלת פעילות כלשהי בקרב העובדים וארגונים. "מפלגה זו נטשה את המאבק המעמדי, והיא לא מסוגלת למתוח ולו ביקורת זעירה ביותר כלפי פוטיין ומדיניותו", מסרו היוונים.

א. בן יאיר

תוצאות התקפת טילים רוסית על מרכז מסחרי בקרמנצ'וק, ספטמבר 2022 (צילום: ויקימדיה)

נחשף הפולמוס הנוקב בכנס של 73 המפלגות הקומוניסטיות והפועליות, שנערך באוקטובר האחרון בהוואנה, בירת קובה. היה זה המפגש ה-22 של הפורום והראשון שנערך בקובה, ולקחו בו חלק 142 נציגים מ-53 מדינות. המפגש נערך תחת הסיסמא: "מאוחדים וחזקים יותר", אך תוצאותיו מצביעות לאו דווקא על אחדות דעות של המפלגות הקומוניסטיות בעולם בסוגיות פוליטיות ואידיאולוגיות מרכזיות.

לאחרונה פורסם בעיתון הבוקר הקומוניסטי היווני "ריזוספאסטיס" מאמר ארוך פרי-עטו של אליסאוס ואגנאס, האחראי לקשרי החוץ של המפלגה הקומוניסטית היוונית. ואגנאס לקח חלק פעיל בדיונים שנערכו בקובה.

לדבריו, בתנועה הקומוניסטית הבינלאומית מתקיים פולמוס פוליטי ואידיאולוגי חריף, שאין להסתיר, במספר סוגיות מרכזיות. לטענת ואגנאס, הנושאים המרכזיים בהם קיימים חילוקי דעות הם: בין המפלגות הסבורות שיש לפעול במסגרת "בריתות רחבות" תוך שטוש זהותן לאלה הסבורות שיש לשמור על עצמאותם של הקומוניסטים; בין המפלגות הדוגלות ב"שליבים" לקראת הסוציאליזם ולכן מוכנות להשתתף בממשלות בורגניות "מתקדמות" ואף ימניות בשם המאבק בנאיו-ליברליזם, לבין אלה "הנאבקות ללא הפוגה בבורגניות הקפיטליסטית"; בין המפלגות שמצדדות בהקמת "עולם רב-קוטבי" במסגרתו ניתן יהיה "לאלף את ארה"ב" למפלגות סבורות שלא ניתן לקדם דמוקרטיזציה ביחסים בין מדינות קפיטליסטיות, ושהמערכה היחידה היא להפלת השיטה הקפיטליסטית כולה; ולבסוף, בין המפלגות הרואות בסין "מדינה הבונה את הסוציאליזם בדרכה" לבין אלה הסבורות שלסוציאליזם מספר עקרונות ובסין עקרונות אלה הופרו באופן יסודי, ואפילו כי סין היא מדינה קפיטליסטית המתחרה בארצות-הברית על כבודה.

הפלישה הרוסית לאוקראינה

לדברי המנהיג הקומוניסט היווני, לכל הסוגיות שבמחלקות נוספה - "הפלישה הבלתי מתקבלת על הדעת של רוסיה לאוקראינה". אך בהצהרה שפורסמה בתום הדיונים בהוואנה אין שום אזכור לחילוקי הדעות שציין ואגנאס, לא דובר שם על "שליבים", על "עולם רב-קוטבי" או על הסוציאליזם בסין. נאמר בה כי הוחלט רק לפעול למען "פתרון של אמת למשבר באוקראינה באמצעות מו"מ ודיאלוג בונה". אך במקביל,

ועוקב אחר פעילות התנועות הפשיסטיות שקמו באיטליה ובגרמניה בימי זוועות מלחמת העולם הראשונה והשנייה. נוסף לכך, סוקר הספר גם את התנועות הפשיסטיות ששלו במזרח אירופה, בספרד ובאמריקה הדרומית.

פסמור מוכיח עד כמה הייתה חשובה הלאומנות הגזענית לפשיזם, ובוחר את הברית בין הפשיזם לבין בעלי ההון, ואף בינו לבין חלקים ממעמד פועלים. לבסוף, מספק הספר נקודת מבט רלוונטית המתריעה מפני התעוררות הימין הקיצוני באירופה ולא רק בה.

יוסי אבו

רטרוספקטיבה לאמנית האמריקאית אליס ניל

מרכז פומפידו בפריס נעל בשבוע שעבר את הרטרוספקטיבה המקיפה ביותר אי פעם ליצירותיה של האמנית הקומוניסטית האמריקאית אליס ניל (1900-1984). בשנים האחרונות נחשבת ניל אחת הציירות החשובות בארה"ב. על פי הערכות של מרכז התרבות המרכזי בבירת צרפת, ביקרו יותר מ-200 אלף אנשים בתערוכה הגדולה.

עד שנות ה-70 של המאה הקודמת, ניל כמעט לא הייתה מוכרת במדינתה, להוציא חוגי האמנים המתקדמים שהעריצו את ציוריה. עבודותיה עוררו שאלות חברתיות ופוליטיות בנושאי האפליה וקיפוח השחורים, המאבק בגזענות ובפשיזם ואף מאבקי עובדים למען זכויותיהם. היא התגוררה בשכונת הארלם שבעיר ניו יורק, ולפרקים בקובה טרום המהפכה.

ניל התנסתה בסגנונות ציור שונים במהלך חייה. בין השנים 1925-1930, כאשר התגוררה בקובה, החלה ליצור את עבודותיה. ציוריה תיארו לרוב דמויות ודיקנאות של ילדים, שכנים וחברים, שכולם התגוררו עמה בשכונות העוני. בחפיפה עם עבודתה, ביססה ניל את תפיסתה הפוליטית. היא הפגינה מחויבות לקידום שוויון חברתי, והביעה את תמיכתה במפלגה הקומוניסטית של ארצות-הברית.

יצירותיה של ניל מעניקות ביטוי רב לנפגעי המשבר הקפיטליסטי של שנות השלושים ולמאבקים נגד הפשיזם והגזענות בארה"ב בהם המערכה נגד האנטישמיות שרווחה במדינה.

בעקבות אשפוזה בבית חולים פסיכיאטרי, החלה ניל לבטא בציוריה היבטים מחייה האישיים ומהדיכאון ממנו סבלה. היא ציירה אימהות, ילדים ומאושפזים אחרים. לאחר שחרורה מבית החולים התמקדה בציור עירום נשי, וציירה בין השאר את בתה ואת מכרותיה.

אחד הסממנים המזוהים עם ציוריה של ניל הוא מודל העירום הנשי, והיא מצאה בו עניין רב לאורך שנות יצירתה. בעוד שבתרבות המערב מסמל העירום הנשי פגיעות, ניל זיהתה בו כוח רב, וזאת ניתן לראות בביורו בעבודותיה. לאחר מותה בשנות השמונים, זכו ציוריה בהכרה אמנותית רחבה, והם הוצגו במוזיאונים רבים ברחבי העולם.

בשנותיה האחרונות לא חדלה ניל מפעילותה הפוליטית השמאלית, וביטאה אותה בציוריה האחרונים. בין שנות ה-50 לשנות ה-70 פעלה במערכות נגד מלחמת וייטנאם, ולמען זכויות השחורים והנשים. חרף אי-ההכרה הממסדית בעבודותיה, סימלה ניל בשנים אלה את היצירה האמנותית האמריקאית הפמיניסטית והשמאלית.

יא

הספר בהורדה חנים ברשת

מבוא לפשיזם

הוצאת רסלינג העמידה לרשות הקהל הרחב ובחינם את הספר "פשיזם - מבוא" מאת פרופ' קווין פסמור, מרצה להיסטוריה באוניברסיטת קרדיף שבבריטניה. אחד מעורכי ההוצאה, ד"ר יצחק בנימיני, מסר: "מתוך תמיכה במחאה נגד עליית הפשיזם בישראל, ספרו של קווין פסמור, 'פשיזם - מבוא' זמין מעתה להורדה בחינם בדף הפייסבוק של רסלינג". בספר נכתב בין היתר: "פשיזם הוא ישות אניגמטית: הוא נלחם בדמוקרטיה המודרנית, אך איננו מאמין בכינונו של שלטון העבר; הוא מציג את עצמו כתומך במדינה חזקה, אך נוקט בצעדים שנועדו לחיסולה כאלו היה פלג חבלני באגודה חשאית. לא משנה איך ניגשים לפשיזם, מגלים שהוא בעת ובעונה אחת דבר והיפוכו, שהוא גם א' וגם לא א'".

בין השאלות עליהן מבקש הספר לענות: כיצד ניתן לאפיין אידיאולוגיה עמה מזדהים הן בריונים גלוחי ראש והן אינטלקטואלים? כזו המטפחת התנהגות מצ'ואיסטית אך גם מושכת לקרבה נשים? כזו הקוראת לחזרה למסורת, אך בה בעת מוקסמת מפיתוחים טכנולוגיים? כזו המעודדת שימוש באלימות לצורך שמירת הסדר והחוק?

הספר חושף את אופיו התזזיתי של הפשיזם בין שתי מלחמות העולם, כמו גם את מגוון הסיבות לעלייתו. נוסף לכך עומד פסמור על הסתירות הפנימיות בפשיזם.

הספר מתחקה אחר תהליכי התגבשות הפשיזם בזמן משברים קפיטליסטיים. בתוך כך, הוא מתמקד בהשלכות האינטלקטואליות, הפוליטיות והחברתיות של המאה ה-19,

100 אלף הפגינו נגד הממשלה

אלפי סטודנטים הפגינו בקמפוסים נגד הממשלה

אלפי סטודנטים ביותר מעשר אוניברסיטאות ומכללות ברחבי הארץ הפגינו (16.1) נגד שלטון הימין והרפורמה המשפטית שמקדם ראש הממשלה בנימין נתניהו. ההפגנות הגדולות ביותר התקיימו באוניברסיטאות תל אביב, העברית בירושלים, בן גוריון בבאר שבע, רייכמן בהרצליה, חיפה, הטכניון, בצלאל ובאקדמית תל אביב-יפו. כאלף סטודנטים ומרצים התאספו בכניסה לאוניברסיטת תל-אביב וקראו קריאות נגד הממשלה, ובהן "הפשיזם לא יעבור" וכן "ביבי, שרה, פה זה לא הונגריה".

בחיפה הפגינו כ-200 סטודנטים שקראו בין היתר: "זו לא רפורמה משפטית, זו הפיכה משטרית". באוניברסיטה העברית הפגינו מאות סטודנטים, ובהם פעילי שמאל שהניפו דגלי פלסטין וכרזות נגד הכיבוש. ארבעה סטודנטים נעצרו בברוטליות בהפגנה שנערכה במרכז העיר ירושלים, בה השתתפו סטודנטים מבצלאל.

מול ההפגנות בטכניון, באוניברסיטאות חיפה, בתל אביב ובעברית התאספו כמה עשרות פעילי ארגון הימין הקיצוני "אם תרצו" למחאת נגד. בתל-אביב התייצבו רק תריסר תומכי "אם תרצו" מול אלף המפגינים. בבן גוריון תוכננה הפגנת נגד, אך פעילי "אם תרצו" לא הגיעו והציוד שנשלח מתל-אביב נותר נטוש באחד הכניסות לקמפוס. בתוך כך, איש הימין אלחנן פליימר, יו"ר התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות הארצית, שלח איגרת מקוונת לכל הסטודנטים, ובה כתב כי ההתאחדות לא תצטרף למאבק נגד שלטון הימין. "שננס סטודנטים, ולא קומץ קטן, שתומכים בממשלה וגם ברפורמה המשפטית שהיא מקדמת", כתב.

מפגיני חד"ש ומק"י בעצרת ההמונית שנערכה בכיכר הבימה, 14.1 (צילום: זו הדרך)

יותר מ-100 אלף אזרחים הפגינו במוצ"ש (14.1) בתל-אביב, בירושלים ובחיפה נגד שלטון הימין בראשות בנימין נתניהו. עם סיום ההפגנה פרסמה התנועה "הדגלים השחורים" הודעה בה נאמר: "מודים למעל ל-100 אלף ישראלים וישראליות שיצאו למחות נגד ניסיון ההפיכה המשטרית. כפי שהבטחנו התקיימה היום מחאה דמוקרטית בניגוד מוחלט לניסיונות ההכפשה של בן גביר ונתניהו. בשבוע הבא נקיים ההפגנה נוספת" (עוד בנושא בעמוד השער).

בין רבבות המפגינים בכיכר בלטו פעילי חד"ש ומק"י, יהודים וערבים, שהניפו דגלים אדומים וכרזות נגד ממשלת הימין והכיבוש. בירושלים הפגינו כאלפיים איש מול בית הנשיא תחת הכותרת: "הפגנת קו אדום נגד ההרס". מארגנת ההפגנה, קבוצת פעולה אזרחית בשם "לשמור על הבית המשותף", מסרה: "שינוי דרמטי של מערכת המשפט, החוק והשלטון, עליהם צמחה מדינת ישראל, יכול להיעשות רק בהסכמה". בעת ההפגנה מול בית הנשיא הכה שוטר מפגין באגרופ וניסה להסתיר מפני המצלמה את שמו המלא, התפור על דש המדים. מבית הנשיא צעדו המפגינים לבית ראש הממשלה, הריק מאדם, ברחוב בלפור.

במרכז חורב בחיפה התאספו כאלף מפגינים וקראו קריאות נגד הממשלה ונתניהו. המפגינים נשאו כרזות בהן נכתב "ממשלת פשיזם", "חוק דרעי – קלון לישראל", "מכת-זיות לא מכבות מחאות" ו"פסקת ההתגברות = דיקטטורה".

בנק"י תל אביב

הטלטלה הפוליטית באמריקה הלטינית

שיחה בהשתתפות עורך "זו הדרך" אפרים דודי
יום חמישי, 19.1, בשעה 18:00

פסטיבנק"י תל אביב - חורף 2023

מוזיקה, מסיבת החלפת בגדים, יריד אמנות, הרצאות, סדנאות ועוד
יום שישי, 3.2, בשעה 11:00

מועדון הגדה השמאלית

אחד העם 70, ת"א

ערב "שירה בגדה" #34

בהשתתפות טל בלו, נועה לארה מאיר, מאיה מנדלוביץ', מכי חכם נאמן, ריטה קוגן, רוי קנר, רותם קפלן שובל, נמרוד שיין ונעם שליט; בהנחיית אמיר חרש
יום שלישי, 24.1, בשעה 20:00

השבוע באתר "זו הדרך"

מדעני מכון ויצמן נגד הממשלה, עובדי ערוץ הכנסת בסכסוך עבודה, מאות עורכי דין הפגינו נגד הרפורמה המשפטית, שביטלה כללית בצרפת, ועוד...

zoha.org.il

ח"ד 26205, ת"א 6126102, טל' 03-6293944, zohaderekh@gmail.com

אתר זו הדרך zoha.org.il, מק"י: maki.org.il, info@maki.org.il